

Bartosz Krąkowski

Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody SALAMANDRA
ul. Stolarska 7/3, 60-788 Poznań
przemo@salamandra.org.pl

Sławomir Mielczarek

ul. Dworcowa 11/17, 62-510 Konin
slawomirm65@gmail.com

Dariusz Kujawa

Lubowo Drugie 9, 64-510 Wronki
kujawad@wp.pl

Nowe dane o ekspansji dzięcioła zielonosiwego *Picus canus* w Wielkopolsce

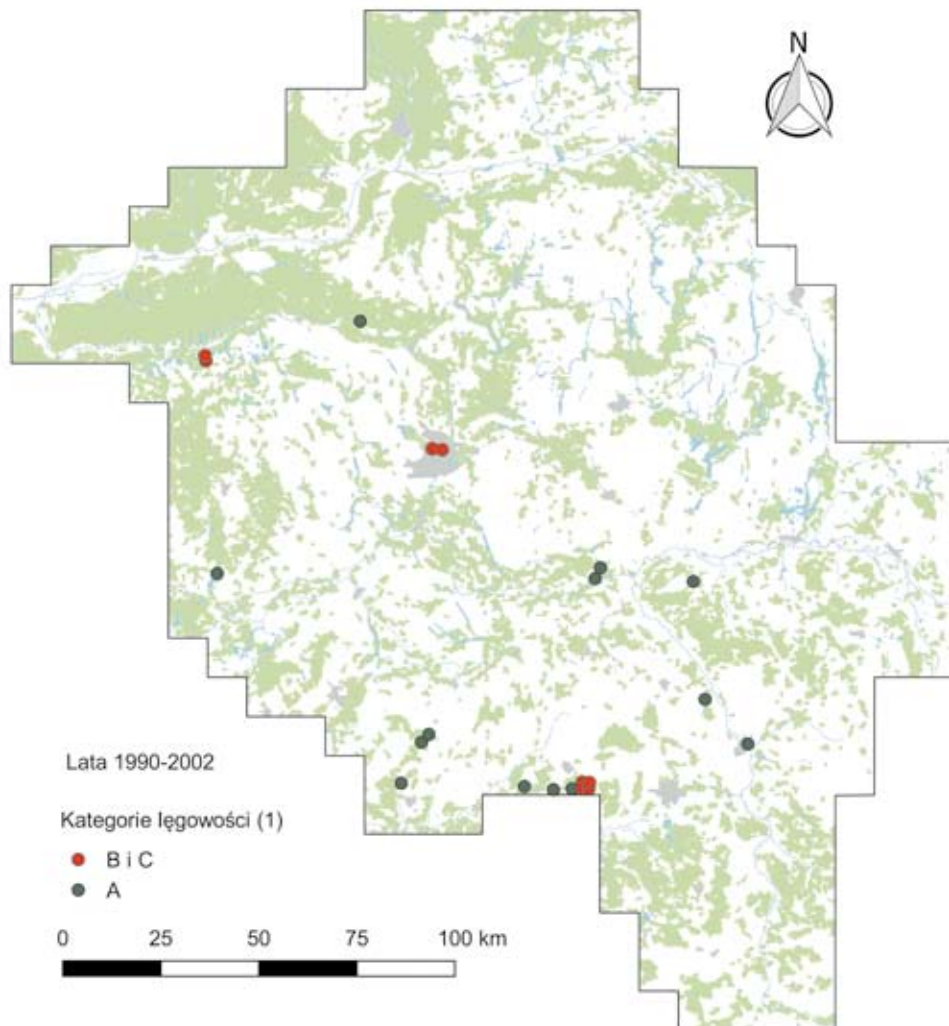
Przemysław Żurawlew, Ziemowit Kosiński, Marcin Kempa

Dzięcioł zielonosiwy *Picus canus* zasiedla obszar od zachodniej Francji, poprzez Bałkany, Europę Środkową i środkową Fennoskandię, aż po Ural (Hagemeijer & Blair 1997). W Polsce gniazduje na dwóch obszarach – pierwszy obejmuje Śląsk, Małopolskę i krainę Gór Świętokrzyskich, a drugi Podlasie, Suwalszczyznę, Warmię i Mazury (Sikora & Kosiński 2015). Gatunek związany jest z lasami liściastymi i mieszanymi, takimi jak buczyny, łęgi, olsy i lasy bukowo-jodłowe, a w borach występuje w płatach drzewostanów liściastych (Stajszczyk & Sikora 2007). Dane z Monitoringu Pospolitych Ptaków Lęgowych wskazują na umiarkowany wzrost liczebności dzięcioła zielonosiwego w Polsce, a jego populacja dla lat 2008–2012 szacowana była na 3 000–5 000 par (Chodkiewicz et al. 2015).

W ostatnich kilku dekadach na obszarze Wielkopolski odnotowano wzrost częstości stwierdzeń i liczby stanowisk, sugerując przesuwanie się zasięgu gatunku w kierunku północnym (Bednorz et al. 2000, Kempa & Kosiński 2003). Celem niniejszej notatki jest uzupełnienie wiedzy o występowaniu dzięcioła zielonosiwego w Wielkopolsce o dane pochodzące z lat 2003–2017 oraz próba scharakteryzowania aktualnego kierunku zmian liczebności i zasięgu gatunku w regionie.

W niniejszym doniesieniu podsumowano wszystkie dostępne dane o występowaniu dzięcioła zielonosiwego w regionie: materiały publikowane, dane zgromadzone w Wielkopolskiej Kartotece Ornitologicznej, kartotece Leszczyńskiej Grupy OTOP i bazie ornitho.pl (OTOP), informacje otrzymane od wielkopolskich obserwatorów ptaków i dane własne. Za ptaki lęgowe uznano obserwacje ptaków z okresu III–VI w siedlisku dogodnym do gniazdowania (Sikora 2009). Za gniazdowanie możliwe przyjęto jednokrotne stwierdzenia obserwowanych lub wołających ptaków, za gniazdowanie prawdopodobne obserwacje pary ptaków, oznaki zaniepokojenia lub kilka obserwacji w rewirze, a za gniazdowanie pewne zajęty dziupłę lub dziupłę z pisklętami.

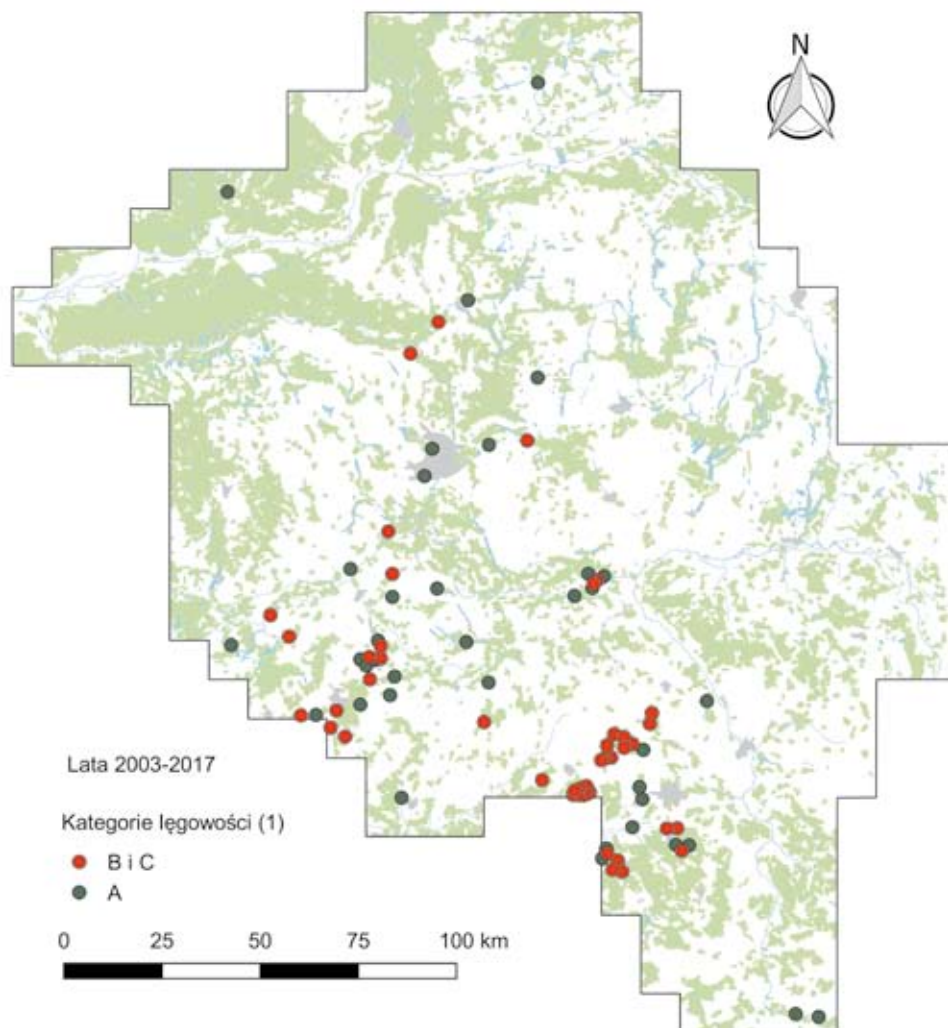
Do końca lat 1980. dzięcioł zielonosiwy notowany był na obszarze Wielkopolski bardzo rzadko. Poza obserwacjami ptaków w okresie nielęgowym, warte uwagi są stwierdzenia

Ryc. 1. Rozmieszczenie miejsc obserwacji dzięcioła zielonosiwego *Picus canus* w okresie lęgowym w Wielkopolsce w latach 1990–2002

Fig. 1. Location of the grey-headed woodpecker *Picus canus* observation places in Wielkopolska in 1990–2002

z okresów i siedlisk sugerujących lęgi, były to stwierdzenia z miejscowości Boguniew (Hammling & Schulz 1911), rez. Dębina koło Wągrowca (Hammling 1918, za: Bednorz et al. 2000), Wielkopolskiego Parku Narodowego (Bednorz 1997), parku w Siemianicach (Michocki 1967), Tarnowej Łąki (Bednorz & Bogucki 1967) i okolic Ponieca (Bednorz et al. 2000). W latach 1990–2002 w Wielkopolsce dokonano już 29 stwierdzeń w 22 miejscach (Kempa & Kosiński 2003). Do danych z tego okresu należy dodać kolejne cztery niepublikowane obserwacje z powiatu ostrowskiego: 1.08.1992 – 1 os., Ostrów Wielkopolski (M. Antczak), 1.10.1995 – 1 os., Dębica/Antonin (M. Matysiak i inni), 17.10.1999 – 1 samiec, kompleks stawów Przygodzice-Trzcieliny (M. Radziszewski, R. Kaczmarek) i 17.02.1996 – 1 samica, Antonin (M. Radziszewski, R. Kaczmarek). Pierwsze pewne lęgi w Wielkopolsce zanotowano w latach 2001 i 2002 w leśnictwie Smoszew (Nadleśnictwo Krotoszyn). Ponadto w okresie III–VI 1990–2002 dzięcioły zielonosiwe zanotowano

Ryc. 2. Rozmieszczenie miejsc obserwacji dzięcioła zielonosiwego *Picus canus* w okresie lęgowym w Wielkopolsce w latach 2003–2017

Fig. 2. Location of the grey-headed woodpecker *Picus canus* observation places during the breeding period in Wielkopolska in 2003–2017

w 16 innych miejscach (ryc. 1), przy czym w Poznaniu (Park Cytaadela i Park Sołacki) obserwowano pojedyncze pary, a w leśnictwie Prusim (pow. międzychodzki) – 2–3 samce (Kempa & Kosiński 2003).

W latach 2003–2017 w okresie lęgowym w Wielkopolsce gatunek zanotowano w 80 miejscach (44 gniazdowanie pewne i prawdopodobne, 36 gniazdowanie możliwe) (tab. 1, ryc. 2). Najliczniej dzięcioł zielonosiwy zasiedlał obszar specjalnej ochrony ptaków (OSO) Natura 2000 Dąbrowy Krotoszyńskie (powiaty: krotoszyński, ostrowski i pleszewski). Na terenie uroczyska Łówkowiec (644 ha) w latach 2003–2017 corocznie notowano po 1–3 terytoria (Z. Kosiński, M. Kempa), a w uroczysku Taczanów (2005 ha) w roku 2007 – 2 terytoria (Żurawlew et al. 2010). W roku 2003 stwierdzono ponownie 2–3 pary (znaleziono dwie dziuple lęgowe) na powierzchni próbnej w leśnictwie Smoszew (750,0 ha) (Kosiński & Kempa 2007). Na tej samej powierzchni w roku 2004

wykryto 5 par (znaleziono trzy dziuple lęgowe) i jedno prawdopodobne terytorium; odnotowano również dwa terytoria na zachód od granic wspomnianej powierzchni. Na uwagę zasługuje fakt, że w roku 2015 pomimo przeprowadzenia kontroli z wykorzystaniem stymulacji głosowej w dniach 7, 9 i 10.04, gatunku na tym obszarze nie odnotowano (M. Kempa). W trakcie monitoringu liczebności dzięcioła średniego *Leipicus medius* na 19 powierzchniach próbnych (po 1 km² każda) w OSO Dąbrowy Krotoszyńskie w latach 2010–2017 dzięcioła zielonosiwego zanotowano łącznie na 10 powierzchniach (corocznie był stwierdzany na 2–5 powierzchniach), przy czym na żadnej z nich nie był notowany we wszystkich latach. Na dwóch powierzchniach stwierdzono go w sześciu sezonach, a na kolejnych dwóch odpowiednio w pięciu i czterech. Na pozostałych powierzchniach był obserwowany nie częściej niż dwukrotnie (Z. Kosiński i inni, dane niepubl.).

Tabela 1. Liczba miejsc występowania dzięcioła zielonosiwego *Picus canus* w okresie maj–czerwiec w poszczególnych powiatach Wielkopolskiego Regionu Ornitologicznego w latach 1990–2002 i 2003–2017. Pierwsza cyfra – gniazdowanie pewne i prawdopodobne, druga cyfra – gniazdowanie możliwe
Table 1. The number of places with the grey-headed woodpecker *Picus canus* in the May–June period in the individual counties of the Wielkopolska Ornithological Region in 1990–2002 and 2003–2017. First digit – certain and probable nesting, second digit – possible nesting; (1) – county, (2) – the number of the territories in 1990–2002, (3) – the number of the territories in 2003–2017

Powiat (1)	Liczba terytoriów w latach 1990–2002 (2)	Liczba terytoriów w latach 2003–2017 (3)
czarnkowsko-trzcianiecki		0/1
gnieźnieński		0/1
gostyński	0/2	1/1
Kalisz	0/1	
kluczborski		0/1
kościański		2/3
krotoszyński	4/3	18/1
leszczyński		7/6
międzychodzki	2/0	
obornicki	0/1	2/1
ostrowski		7/7
piłski		0/1
pleszewski	0/1	1/1
Poznań	2/0	0/2
poznański		2/1
rawicki	0/1	0/1
śłupecki	0/1	
średzki		0/2
śremski		0/2
wieluński		0/1
wolsztyński	0/1	2/1
wrzesiński	0/2	2/2
Razem (4)	8/13	44/36

Na obszarze Żerkowsko–Czeszewskiego Parku Krajobrazowego (powiaty wrzesiński i średzki) notowany w porze lęgowej w latach 2003–2008 w granicach lub w bezpośrednim sąsiedztwie rezerwatu Czeszewski Las, w uroczysku Franciszków (ówczesne leśn. Warta) oraz w rejonie Hermanowa, Czeszewa i Szczodrzejewa (Winiecki red. 2008, A. Winiecki, Z. Kosiński, P. Ksit, A. Surmacki). W pow. ostrowskim pierwsze stanowiska znaleziono w roku 2003 w Mariaku (M. Antczak), a następnie w roku 2004 nad stawem Górzecznik w Przygodzicach (R. Kaczmarek), w roku 2006 w Gorzycach Wielkich (W. Szukałski) i w roku 2008 nad stawami w Możdżanowie (R. Kaczmarek). Następnie wykazywany z Sośni (R. Kaczmarek), Mojej Woli (R. Kaczmarek, M. Antczak), Odolanowa (Z. Kwieciński, P. Tryjanowski), Goszczyna (M. Antczak i inni), Antonina (W. Błaźniak), Bogdaja (M. Antczak), Szklarki Śląskiej (M. Antczak) i z nad stawów w Trzcielinach i Kociębie (P. Szymański). Na obszarze pow. leszczyńskiego najwcześniej notowany był w latach 2003 i 2004 w leśn. Długie Stare (S. Maćkowiak), w roku 2004 w leśn. Drzeczkowo (Z. Mikołajczak), w roku 2005 w Garzynie (G. Bela), w rejonie Tarnowej Łąki (Z. Mikołajczak i inni) i Lesznie–Zaborowie (W. Michalak, Z. Mikołajczak). Kolejne stanowiska lokalizowano w rejonie: Nowej Wsi (Z. Mikołajczak), Henrykowa (P. Szymański), Osiecznej (J. Stępniewski i inni), Wojnowic (J. Stępniewski i inni), Przybyszewa (M. Tobółka) oraz nad jeziorami: Drzeczowskim (J. Stępniewski i inni), Witosławskim (J. Stępniewski, P. Szymański) i Górnickim (Z. Mikołajczak). W sąsiadującym pow. kościańskim był obserwowany corocznie od roku 2007 nad stawami w Zglińcu (J. Stępniewski i inni). Kolejne stanowiska znajdowano: koło Spytkówek (P. Szymański), Czempinia (M. Janowski), pomiędzy Łągiewnikami a Sepienkiem (B. Nowak i inni) i pod Jezierzycami (J. Stępniewski).

W innych rejonach Wielkopolski występował znacznie rzadziej. W pow. wolsztyńskim w roku 2008 stwierdzony koło Siekówka (Wylegała et al. 2014), w roku 2008 koło Kaszczor (P. Sieracki) i w roku 2012 nad Jez. Trzebickim (P. Sieracki). W pow. gostyńskim odnotowany w latach 2013 i 2014 koło wsi Siedlec (P. Szymański, E. Jakubas) i w 2015 w Godurowie (A. Stankowski). W pow. rawickim zanotowany w roku 2017 koło Żylic (G. Lorek), w pow. kluczborskim w roku 2014 pod Borkiem (S. Pawlak), a w pow. wieluńskim w Toplinie w roku 2010 (Wilżak et al. 2015). W pow. pleszewskim poza stanowiskiem z Dąbrów Krotoszyńskich, stwierdzony był w roku 2014 w parku–arboretum w Gołuchowie (W. Kroker).

Bardziej odosobnione stanowiska pochodzą: z okolicy stawów w Kiszkwie, pow. gnieźnieński (2015, J. van der Woude), Jez. Dolskiego Wielkiego, pow. śremski (2014, B. Nowak) i stawów Manieczki, pow. śremski (2012, 2016, B. Nowak, M. Janowski). Trzy stanowiska zanotowano w pow. obornickim w dolinie Wełny (2010, 2011, G. Dąbrowski, J. Wyrwał, D. Leligdowicz). W Poznaniu pojedyncze ptaki stwierdzono w roku 2004 w Ogrodzie Dendrologicznym (R. Hybsz) i w roku 2017 nad gliniankami na Świerczewie (H. Pietrykowska, A. Loręcki). W pow. poznańskim zanotowany w roku 2008 pomiędzy Gruszczynem a Uzarzewem (M. Ilków), w latach 2013–2016 w Promnie (P. Śliwa i inni), a w roku 2016 w leśn. Będlewo (B. Nowak). Najbardziej na północ wysunięte obserwacje z pory lęgowej pochodzą z roku 2012 – 1 samiec w Żelichowie, pow. czarnkowsko–trzcianecki (L. Kuczyński, A. Skoracka) i 1 samiec w Łobżenicy, pow. pilski (P. Wylegała).

W okresie niełęgowym gatunek ten rzadko notowano z dala od znanych stanowisk lęgowych, m.in.: 14.08.2006 – 1 os. w Koninie (S. Mielczarek), 16, 29 i 31.01.2007 – 1 samica w Pleszewie (Żurawlew & Markiewicz 2014), 11.11.2010 – 1 os. w Wieruszewie, pow. koniński (S. Mielczarek), 14.11.2010 – 1 os. nad Jez. Kierskim w Poznaniu (P. Szymański), 1.09.2013 – 1 samiec pomiędzy Mchami a Niedźwiadami, 8.09.2013 – 1 samica koło Mchów, pow. śremski (B. Kostka), 30.12.2016 – 1 samica w Pile (R. Pinkowski) i 25.07.2017 – 1 os. nad Jez. Zgierzynieckim, pow. nowotomyński (Ł. Pakuła).

Przedstawione dane wskazują na postępującą ekspansję dzięcioła zielonosiwego w Wielkopolsce w kierunku północnym (Kempa & Kosiński 2003, niniejsza praca). Biorąc pod uwagę trudności w interpretacji danych pochodzących z wielu sezonów (Tomiałojć 2017), liczebność populacji lęgowej można ostrożnie szacować na 40–50 par, w tym około połowa gniazduje na obszarze OSO Natura 2000 Dąbrowy Krotoszyńskie (Gawroński et al. 2010). Uwagę zwraca efemeryczny charakter wielu stanowisk. Brak też ciągłości stwierdzeń na powierzchniach kontrolowanych corocznie, w tym w najważniejszym miejscu występowania gatunku w Wielkopolsce, tj. w OSO Dąbrowy Krotoszyńskie (Gawroński et al. 2010). Może to wynikać z niewielkiej liczebności lokalnych populacji, co zwiększa ryzyko wymierania w wyniku oddziaływania czynników losowych (Robles & Ciudad 2012), jak również z trudności w wykrywaniu gatunku. Dzięcioł zielonosiwy posiada rozległe terytoria lęgowe, których wielkość przekracza 100 ha, a osobniki nie posiadające partnera mogą przemieszczać się w okresie lęgowym na znaczne odległości (Sikora & Kosiński 2015, Z. Kosiński, dane niepubl.). Ponadto poszczególne pary mogą zmieniać w kolejnych latach miejsca gniazdowania. Na przykład we Wrocławiu niektóre pary lęgowe przesuwały miejsca gniazdowania z roku na rok na odległość 0,5–1 km (Tomiałojć 2017). Nieobecność gatunku na kontrolowanych regularnie powierzchniach nie musi zatem oznaczać braku występowania gatunku, bo np. może występować w ich sąsiedztwie. Brak regularnych stwierdzeń na wspomnianych powierzchniach próbnych może też wynikać z niewielkiej liczby kontroli (1–2), zazwyczaj nieukierunkowanych na wykrywanie dzięcioła zielonosiwego (nie zawsze prowadzono stymulację głosową). Należy podkreślić, że poza obszarem Dąbrów Krotoszyńskich nadal brak udokumentowanych przypadków gniazdowania gatunku.

W latach 1990. wzrost liczebności tego gatunku zauważono na Śląsku, w tym w nieodległej od wielkopolskich stanowisk dolinie Baryczy (Dyrcz et al. 1991, Witkowski et al. 1995). W tym samym okresie znacznie zwiększyła się jego liczebność w Krainie Gór Świętokrzyskich (Chmielewski et al. 2005). Na Ziemi Lubuskiej dzięcioł zielonosiwy znany był tylko z dwóch stanowisk lęgowych (P. Czechowski i inni, dane niepubl.), choć już w roku 1996 dwa samce zanotowano koło Krzesin (pow. ślubicki) (Statuch & Śliwa 1997). Ekspansja widoczna jest także na Pomorzu, gdzie najliczniej występuje na Wysoczyźnie Elbląskiej, którą zasiedlił w latach 1990. (Sikora 2006). Na zachód od Wisły spotykany był tam bardzo rzadko, choć w porze lęgowej notowano go w Puszczy Bukowej, nad dolną Odrą, nad Zatoką Gdańską, a gniazdowanie stwierdzono w roku 1995 w Puszczy Barlineckiej (Sikora et al. 2013). Na Pomorzu gatunek ten stwierdzono również w roku 2012 w okolicach Dłuska (pow. wałecki) (L. Kuczyński, A. Skoracka).

Charakter zgromadzonych danych wskazuje na potrzebę intensyfikacji badań nad tym gatunkiem w Wielkopolsce. Poza lokalizowaniem nowych stanowisk, konieczne jest monitorowanie miejsc dotychczasowego występowania i określanie statusu obserwowanych ptaków. Wobec trudności związanych z oceną liczebności i określaniem kategorii lęgowości osobników dzięcioła zielonosiwego, celowe wydaje się prowadzenie badań ukierunkowanych na wykrywanie tego gatunku.

Składamy serdeczne podziękowania Osobom, których obserwacje wykorzystano w niniejszym opracowaniu, byli to: †M. Antczak, G. Bela, M. Białek, W. Błaźniak, W. Czarnowski, G. Dąbrowski, G. Dylak, †A. Grybś, R. Hybsz, M. Ilków, E. Jakubas, M. Janowski, R. Kaczmarek, S. Karpicki, P. Kaźmierczak, B. Kostka, B. Krąkowski, W. Kroker, P. Ksit, L. Kuczyński, Z. Kwieciński, D. Leligdowicz, G. Lorek, A. Lorecki, S. Maćkowiak, M. Matysiak, W. Michalak, S. Mielczarek, Z. Mikołajczak, S. Niziński, B. Nowak, W. Okupniczak, Ł. Pakuła, S. Pawlak, H. Pietrykowska, R. Pinkowski, M. Radziszewski, J. Ratajczak, P. Sieracki, A. Skoracka, T. Sobiejewski, A. Stankowski, J. Stępniewski, A. Surmacki, W. Szukalski, P. Szymański, P. Śliwa, M. Tobółka, P. Tryjanowski, A. Winięcki, J. van der Woude, M. Wojtkowiak, P. Wylegała, J. Wyrwał i K. Żołnierowicz.

Summary: The new data concerning the grey-headed woodpecker *Picus canus* expansion in Wielkopolska. The paper presents information concerning the grey-headed woodpecker *Picus canus* in Wielkopolska in 2003–2017. The species was the most numerous in the southwest part of the region (counties: Krotoszyn, Ostrów Wielkopolski and Leszno). The gathered data indicates the progressive expansion of the grey-headed woodpecker in the region northbound, and the abundance of the breeding population can be estimated at 40–50 pairs. Worth noticing is the ephemeral nature of many sites. There is also lack of continuity on the yearly controlled areas, including the most important post of that species in Wielkopolska, which is the birds' special protection area Natura 2000 Dąbrowy Krotoszyńskie. Nowadays the species during the breeding period is noted on the most of the area of the region, and the most northbound observations are from around Żelichowo (Czarnków–Trzcianka County) and Łobżenica (Piła County).

Literatura

- Bednorz J. 1997. Ptaki Wielkopolskiego Parku Narodowego. Prace Zakł. Biol. i Ekol. Ptaków UAM 8: 1–66.
- Bednorz J., Bogucki Z. 1967. *Picus canus* Gmel. – dzięcioł zielonosiwy. Materiały do awifauny Polski. IV. Acta Orn. 10(2): 33.
- Bednorz J., Kupczyk M., Kuźniak S., Winiecki A. 2000. Ptaki Wielkopolski. Monografia faunistyczna. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.
- Chmielewski S., Fijewski Z., Nawrocki P., Polak M., Sułek J., Tabor J., Wilniewczyc P. 2005. Ptaki Krainy Gór Świętokrzyskiej. Monografia faunistyczna. Bogucki Wyd. Nauk., Kielce–Poznań.
- Chodkiewicz T., Kuczyński L., Sikora A., Chylarecki P., Neubauer G., Ławicki Ł., Stawarczyk T. 2015. Ocena liczebności populacji ptaków lęgowych w Polsce w latach 2008–2012. Ornis Pol. 56: 149–189.
- Dyrzc A., Grabiński W., Stawarczyk T., Witkowski J. 1991. Ptaki Śląska. Monografia faunistyczna. Uniwersytet Wrocławski, Wrocław.
- Gawroński A., Kosiński Z., Gawrońska A. 2010. Projekt planu ochrony obszaru specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 – PLB300007 Dąbrowy Krotoszyńskie. FRUGILE, Poznań.
- Hagemeijer E.J.M., Blair M.J. (eds.). 1997. The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. T & AD Poyser, London.
- Hammling J., Schulz K. 1911. Beobachtungen aus der Umgegend von Posen. J. Orn. 59(3): 384–433.
- Kempa M., Kosiński Z. 2003. Ekspansja i pierwsze przypadki gniazdowania dzięcioła zielonosiwego *Picus canus* w Wielkopolsce. Not. Orn. 44: 131–135.
- Kosiński Z., Kempa M. 2007. Density, distribution and nest-sites of woodpeckers *Picidae* in a managed forest of Western Poland. Pol. J. Ecol. 55(3): 519–533.
- Michocki J. 1967. Ptaki zalatujące, wijące gniazda otwarte i gnieźdzące się w dziuplach naturalnych w parku miejskim w Siemianicach. Roczn. WSR w Poznaniu 38, Orn. Stos. 2: 109–128.
- Robles H., Ciudad C. 2012. Influence of habitat quality, population size, patch size, and connectivity on patch occupancy dynamics of the middle spotted woodpecker. Conserv. Biol. 26: 284–293.
- Sikora A. 2006. Rozmieszczenie i liczebność dzięcioła zielonosiwego *Picus canus* na Wysoczyźnie Elbląskiej i jego ekspansja na Warmii i Mazurach. Not. Orn. 47: 32–42.
- Sikora A. 2009. Dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*. W: Chylarecki P., Sikora A., Cenian Z. (red.). Monitoring ptaków lęgowych. Poradnik metodyczny dotyczący gatunków chronionych Dyrektywą Ptasia; ss. 505–512. GIOŚ, Warszawa.
- Sikora A., Kosiński Z. 2015. Dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*. W: Chylarecki P., Sikora A., Cenian Z., Chodkiewicz T. (red.). Monitoring ptaków lęgowych. Poradnik metodyczny. Wydanie 2. GIOŚ, Warszawa, ss. 485–490.
- Sikora A., Ławicki Ł., Kajzer Z., Antczak J., Kotlarz B. 2013. Rzadkie ptaki lęgowe na Pomorzu w latach 2000–2012. Ptaki Pomorza 4: 5–81.
- Stajszczyk M., Sikora A. 2007. Dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*. W: Sikora A., Rohde Z., Gromadzki M., Neubauer G., Chylarecki P. (red.). Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985–2004. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań, ss. 296–297.
- Statuch T., Śliwa P. 1997. Pierwsze w tym stuleciu stwierdzenie dzięcioła zielonosiwego (*Picus canus*) na Ziemi Lubuskiej. Orlik 28: 16.

- Tomiałojć L. 2017. Trudności z interpretowaniem niektórych danych ze zbiorowej kartoteki. Ornitologia w skali lokalnej i globalnej (streszczenia). Ogólnopolska Konferencja Ornitologiczna zorganizowana w 80. rocznicę powstania Polskiego Towarzystwa Zoologicznego, Lublin–Urszulin, 20–22.09.2017, s. 76.
- Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura”, Wrocław 2003.
- Wilżak T., Pawlak S., Pietrzak T., Żurawlew P., Markiewicz E. 2015. Zmiany liczebności i rozmieszczenia wybranych gatunków ptaków w dolinie Proсны na przełomie wieków 20. i 21. Ptaki Wielkop. 4: 3–16.
- Winięcki A. (red.). 2008 = Wielkopolski Urząd Wojewódzki. 2008. Projekt Planu Ochrony Obszaru Natura 2000 – PLB 300002 Dolina Środkowej Warty. Opracował zespół P. W. „KRAMKO” sp. z o.o. pod kierownictwem i nadzorem merytorycznym prof. dr. hab. A. Winięckiego. Kraków, 415 pp. + mapy + 2 CD, msc.
- Witkowski J., Orłowska B., Ranoszek E., Stawarczyk T. 1995. Awifauna doliny Baryczy. Not. Orn. 36: 5–74.
- Wylegała P., Batycki A., Sieracki P. 2014. Awifauna Wielkiego Łęgu Obrzańskiego – stan obecny i zmiany liczebności. Ptaki Wielkop. 3: 18–29.
- Żurawlew P., Markiewicz E. 2014. Ptaki miasta Pleszewa. Ptaki Wielkop. 3: 3–17.
- Żurawlew P., Kaźmierczak P., Wilżak T. 2008. Występowanie dzięcioła średniego *Dendrocopos medius* i innych gatunków ptaków na terenie Obrębu Taczanów w latach 2005 i 2007. Raport dla Nadleśnictwa Taczanów, 12 marzec 2008, msc.

Przemysław Żurawlew

Żbiki 45, 63–304 Czermin
grusleon@gmail.com

Ziemowit Kosiński

Zakład Biologii i Ekologii Ptaków
Instytut Biologii Środowiska
Wydział Biologii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
ul. Umultowska 89, 61–614 Poznań
zkosinsk@amu.edu.pl

Marcin Kempa

ul. Ludowa 28, 63–700 Krotoszyn
dlugonozny@gazeta.pl

Występowanie dzierłatki *Galerida cristata* w południowo–wschodniej Wielkopolsce

Przemysław Żurawlew, Piotr Tryjanowski

Dzierlatka *Galerida cristata* jest gatunkiem gniazdującym w południowej i środkowej Europie, a także na większości wysp śródziemnomorskich. Wyraźnie unika wysokich gór i obszarów o dużej lesistości (Hagemeijer & Blair 1997). Północne obszary Europy Środkowej zasiedliła pod koniec wieku 19. (Klausnitzer 1989). Głównymi obszarami jej występowania w Polsce są: Wielkopolska, Ziemia Lubuska, Kujawy i Wyżyna Łódzka. Pozostałe regiony kraju zasiedla nierównomiernie i w znacznym rozproszeniu, przy czym na wielu obszarach północnej i wschodniej Polski brak jej zupełnie (Kuźniak & Tryjanowski 2007, Sikora et al. 2013). W Wielkopolsce większość populacji zasiedla obecnie krajobraz rolniczy, wyraźnie ustępując z miast (Wylegała et al. 2009).